

Miejsce
na naklejkę
z kodem szkoły

dysleksja

EGZAMIN MATURALNY Z JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO I KULTURY ANTYCZNEJ

POZIOM ROZSZERZONY

Czas pracy 180 minut

Instrukcja dla zdającego

8. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 6 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
9. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
10. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
11. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
12. Podczas egzaminu możesz korzystać ze słownika łacińsko-polskiego oraz atlasu historycznego.
13. Wypełnij tę część karty odpowiedzi, którą koduje zdający. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
14. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Zamaluj ■ pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem ⊙ i zaznacz właściwe.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie
100 punktów

*Część I – 40 pkt
Część II – 30 pkt
Część III – 30 pkt*

Wypełnia zdający
przed rozpoczęciem pracy

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--	--

KOD
ZDAJĄCEGO

CZĘŚĆ I – TEST LEKSYKALNO GRAMATYCZNY (20 pkt)

Zadanie 1. (5 pkt)

Uzupełnij zdania podrzędne poprawnymi formami czasowników podanych w nawiasach:

1. Daedalus, cum alas sibi.....(*paro, parare, paravi, paratum*), avolavit.
2. De Hectore quis .....(*audio, audire, audivi, auditum*), si felix Troia fuisset?
3. Incolae Britanniae timebant, ne exercitus Romanus in Britannia..... (*maneo, manere, mansi, mansum*).
4. Multi Graeci olim in terras alienas navigaverunt, ut ibi .....(*habito, habitare, habitavi, habitatum*).
5. Hostes urbem ita vastaverunt, ut in antiquum statum restitui non.....(*possum, posse, potui*).

Zadanie 2. (5 pkt)

Uzupełnij zdania prawidłowymi formami wybranymi spośród zaproponowanych. Zakreśl wybrany wariant odpowiedzi.

1. Vim .....repellere licet.
  - A. vis
  - B. vi
  - C. virium
  - D. vires
2. Dux Parthorum in pugna vulnus accepit et .....periit.
  - A. eius vulneris
  - B. eo vulnere
  - C. id vulnus
  - D. ei vulneri
3. Animus per somnium..... vacuus est.
  - A. curis
  - B. curarum
  - C. curae
  - D. curas
4. Alexander Magnus ..... parvus erat.
  - A. corporis
  - B. corpore
  - C. corpori
  - D. corpus

5. Mons altior est .....

- A. arbore
- B. arbori
- C. arborem
- D. arbor

Zadanie 3. (5 pkt)

Zdecyduj, czy zamieszczone niżej pary zdań wyrażają doładnie tę samą treść (**Verum**), czy nie (**Falsum**). W odpowiednie miejsce tabeli wpisz właściwy kwalifikator "V" lub "F".

Lp.	zdanie	zdanie	V, F
1	Futura scire non possumus.	Non possumus scire, quod futurum est.	
2	Homines improbi vituperandi sunt.	Homines improbos vituperamus.	
3	Saepe exercendo iuvenes corpora sua firmant.	Saepe iuvenes corpora sua exercituri sunt.	
4	Totius fere Galliae legati ad Caesarem gratulatum convenerunt.	Totius fere Galliae legati ad Caesarem convenerunt, ut ei gratularent.	
5	Templis antiquis fenestrae non sunt.	Templa antiqua fenestras non habent.	

Zadanie 4. (5 pkt)

Uzupełnij zdania poprawnymi formami utworzonymi od zaproponowanych w nawiasach. Wpisz w lukę właściwą formę

Nonnulli e Graecia.....(*Syracusae, - arum*) profecti sunt.

Epistula a te.....(*scribo, scribere, scripsi, scriptum*) semper nos delectat.

Cupiditas homines.....(*caecus, - a, - um*) facit.

Horatius est poeta.....(*qui, quae, quod*) carmina saepe legimus.

Troia.....(*deleo, delere, delevi, deletum*) tantum pauci Troiani e flammis evaserunt.

CZEŚĆ II– PRZEKŁAD TEKSTU (50 pkt)

Zadanie 5. (50 pkt)

Dokonaj przekładu na język polski jednego z dwóch podanych niżej fragmentów dzieł autorów klasycznych.

Tekst nr 1

M. T. Cicero, *In Verrem II, lib. IV* 117-119

Urbem Syracusas maximam esse Graecarum, pulcherrimam omnium saepe audistis. Est, iudices, ita ut dicitur. Nam et situ est cum munito tum ex omni aditu vel terra vel mari praeclaro ad aspectum, et portus habet prope in aedificatione amplexuque urbis inclusos; qui cum diversos inter se aditus habeant, in exitu coniunguntur et confluunt. Ea tanta est urbs ut ex quattuor urbibus maximis constare dicatur; quarum una est ea quam dixi Insula, quae duobus portibus cincta in utriusque portus ostium aditumque proiecta est; in qua domus est quae Hieronis regis fuit, qua praetores uti solent. In ea sunt aedes sacrae complures, sed duae quae longe ceteris antecellant, Dianae, et altera ornatissima, Minervae. In hac insula extrema est fons aquae dulcis, cui nomen Arethusa est, incredibili magnitudine, plenissimus piscium (...) Altera autem est urbs Syracusis, cui nomen Achradina est; in qua forum maximum, pulcherrimae porticus, ornatissimum prytanium, amplissima est curia templumque egregium Iovis Olympii (...). Tertia est urbs quae, quod in ea parte Fortunae fanum antiquum fuit, Tycha nominata est; in qua gymnasium amplissimum est et complures aedes sacrae. Quarta autem est quae, quia postrema coaedificata est, Neapolis nominatur quam ad summam theatrum maximum, praeterea duo templa sunt egregia, Cereris unum, alterum Liberae.

Syracusae, -arum – Syrakuzy, miasto na Sycylii

Hiero, -nis – Hieron, tyran Syrakuz

Arethusa, -ae – źródło koło Syrakuz

Achradina, -ae – Achradina – dzielnica Syrakuz

Tycha, -ae – Tycha – dzielnica Syrakuz

Neapolis, -is – Neapol – dzielnica Syrakuz

Tekst nr 2

T. Livius, *Ab Urbe condita, II* 12

(...) C. Mucius, adulescens nobilis, primo sua sponte penetrare in hostium castra constituit; dein metuens ne si consulum iniussu et ignaris omnibus iret, forte deprehensus a custodibus Romanis retraheretur ut transfuga, senatum adit. "Transire Tiberim" inquit, "patres, et intrare, si possim, castra hostium volo, non praedo nec populationum invicem ultor; maius si di iuvant in animo est facinus." Adprobant patres; abdito intra vestem ferro proficiscitur. Ubi eo venit, in confertissima turba prope regium tribunal constitit. Ibi cum stipendium militibus forte daretur et scriba cum rege sedens pari fere ornatu multa ageret eumque milites vulgo adirent, timens sciscitari uter Porsinna esset, ne ignorando regem semet ipse aperiret quis esset, scribam pro rege obtruncat. Ante tribunal regis destitutus, tum quoque inter tantas fortunae minas metuendus magis quam metuens, "Romanus sum inquit" civis; C. Mucium vocant, hostis hostem occidere volui. (...) Nec unus in te ego hos animos gessi; longus post me ordo est idem petentium decus. En tibi – inquit – ut sentias quam vile corpus sit iis, qui magnam gloriam vident; dextram accenso ad sacrificium foculo inicis.

C. Mucius – Gajusz Mucjusz (Scewola)

Etrusci, -orum – Etruskowie

Porsinna, -ae – Porsenna – król Etrusków

CZĘŚĆ III – WYPRACOWANIE (30 pkt)

Temat: Na podstawie załączonego poniżej materiału literackiego i ikonograficznego przedstaw i nazwij różne postawy wobec losu ukazane w literaturze antycznej oraz oceń ich znaczenie dla współczesnego odbiorcy.

Owidiusz, *Metamorfozy* ks. X 21 – 39, *Orfeusz i Eurydyka* (tłum. A. Kamińska)

„Przybyłem z powodu żony. Stąpnęła na żmiję i od jej jadu zmarła w wiosnie życia. Staralem się przeboleć, lecz daremnie. Silniejsza miłość. Siła jej znana jest także niebianom. Nie wiem, jak bywa tutaj, lecz sądzę, że i tu dociera miłości potęga. A jeśli dawne nie kłamie podanie, was przecież także miłość złączyła. Więc na te miejsca pełne grozy, na obszar Chaosu, na nieobeszłe krainy milczenia błagam, cofnijcie nazbyt spieszne losy, wróćcie mi Eurydykę! Wszystko do was należy. I tak – później, wcześniej – pospieszymy zarówno do tych samych brzegów. Wszyscy tutaj dążymy, tu nasz dom ostatni. Wam najdłuższe ludzkiego rodu panowanie. I ona także, gdy swoje przez naturę naznaczone lata przebędzie, podlegnie waszym prawom. Błagam tylko o dar natury. Lecz jeśli wzbraniają losy, jeśli łaska życia dla żony niepowrotna – zostaną tutaj. Cieszcie się śmiercią obojga.” Tak przemawiał Orfeusz, uderzając w struny.

Horacy, *Pieśni II*, 10 (tłum. S. Gołębiowski)

Roztropniej żywot wiedziesz, Licyniuszu,
gdy nie żeglujesz po morzach odległych
i gdy z obawy przed burzą nie płyniesz,
gdzie zdradne brzegi.

Kto umiar ceni, przywilej złotego
Środka, uniknie brudu kurnej chaty
I bez zawiści patrzy na wielmożów
pałac bogaty.

Częściej miotają wichry srogie sosną
Wysokopienną, niebotyczna wieża
Gwałtowniej pada, zazwyczaj w szczyt góry
piorun uderza.

Wśród niepowodzeń ufaj, żyw obawę
W uśmiechu szczęścia, poskramiaj nadzieję,
Na los podwójny bądź przygotowany:
Jowisz zawieje

Zsyła i Jowisz tak samo uśmierza.
Nie zawsze będzie źle, jeśli źle teraz,
Nie zawsze łuk Apollo w dłoni dźrzyży,
odrzuca nieraz

I Muzę lutnią zachęca do pieśni.
Okaż w nieszczęściu ducha równowagę,
A przy pomyślnym wietrze zwiń przezornie
napięte żagle.

Epikur, *List do Menojkeusa*, (tłum. Z. Kubiak)

Śmierć, najstraszniejsza z niedoli, niczym jest dla nas, bo kiedy my jesteśmy, śmierci nie ma, kiedy zaś jest śmierć, nas już nie ma. Przeto nie dotyczy ona ani żywych ani umarłych, bo dla pierwszych nie ma jej, a tych drugich już nie ma.

Ogół ludzi jednak raz ucieka przed śmiercią jako przed największym złem, innym razem wybiera ją jako ucieczkę od niedoli życia. Mędrzec zaś ani nie odżegnuje się od życia, ani nie boi się jego braku. Ani nie sprzeciwia się życiu, ani nie mniema, jakoby czymś złym było nie żyć. Jak zaś z pokarmu wybiera się część nie największą, lecz najsmaczniejszą, tak mądrzy chcą się nasycić nie czasem najdłuższym, lecz najprzyjemniejszym. Kto upomina młodego, by dobrze żył, a człowieka sędziwego, by dobrze umarł, przemawia niedorzecznie, i to nie tylko ze względu na ponętność życia, lecz i dlatego, że to samo ćwiczenie uczy i dobrze żyć, i umrzeć dobrze.

John William Waterhouse (1849 – 1917), *Odyseusz i Syreny*

**OCENIANIE
POZIOM ROZSZERZONY**

CZĘŚĆ I – TEST LEKSYKALNO GRAMATYCZNY

Zadanie 1		Zadanie 2		Zadanie 3		Zadanie 4	
model	punkty	model	punkty	model	punkty	model	punkty
1 – paravisset	1	1 – b	1	1 – V	1	1 – Syracusas	1
2 – audivisset	1	2 – b	1	2 – F	1	2 – scripta	1
3 – maneret	1	3 – a	1	3 – F	1	3 – caecos	1
4 – habitarent	1	4 – b	1	4 – V	1	4 – cuius	1
5 – possit	1	5 – a	1	5 – V	1	5 – deleta	1

CZĘŚCI II – PRZEKŁAD TEKSTU

Zadanie 5.

Przekład tekstu nr 1: M.T.Cicero, <i>In Verrem</i> , II 117-119			
Lp.	Zdanie	Punktacja	
		częstkowa	maksymalna
1.	Urbem Syracusas maximam esse Graecarum, pulcherrimam omnium saepe audistis.	0-1-2 -3	4
	Est, iuduces, ita ut dicitur.	0-1	
	* zrozumienie sensu całego zdania	0-1	
2.	Nam et situ est cum munito tum ex omni aditu vel terra vel mari praeclaro ad aspectum,	0-1- 2-3	8
	et portus habet prope in aedificatione amplexuque urbis inclusos;	0-1-2	
	qui cum diversos inter se aditus habeant, in exitu coniunguntur et confluunt.	0-1-2 -3	
	* zrozumienie sensu całego zdania	0-1	
3.	Ea tanta est urbs ut ex quattuor urbibus maximis constare dicatur,	0-1-2-3	11
	quarum una est ea quam dixi Insula,	0-1 -2	
	quae duobus portibus cincta in utriusque portus ostium aditumque proiecta est;	0-1-2-3	
	in qua domus est quae Hieronis regis fuit, qua praetores uti solent.	0-1-2 -3	
	* zrozumienie sensu całego zdania	0-1	
4.	In ea sunt aedes sacrae complures	0-1	4
	sed duae quae longe ceteris antecellant, Dianae, et altera ornatissima, Minervae.	0-1-2-3	
	* zrozumienie sensu całego zdania	0-1	
5.	In hac insula extrema est fons aquae dulcis, cui nomen Arethusa est,	0-1-2	3
	incredibili magnitudine, plenissimus piscium(...)	0-1	
	* zrozumienie sensu całego zdania	0-1	

6.	Altera autem est urbs Syracusis, cui nomen Achradina est;	0-1	4
	in qua forum maximum, pulcherrimae porticus, ornatissimum prytanium, amplissima est curia templumque egregium Iovis Olympii	0-1-2 -3	
	* zrozumienie sensu całego zdania	0-1	
7.	Tertia est urbs quae, quod in ea parte Fortunae fanum antiquum fuit, Tycha nominata est;	0-1-2 -3	7
	in qua gymnasium amplissimum est et complures aedes sacrae,	0-1-2	
	coliturque ea pars et habitatur frequentissime.	0-1 -2	
	* zrozumienie sensu całego zdania	0-1	
8.	Quarta autem est quae, quia postrema coaedificata est, Neapolis nominatur;	0-1-2	4
	quam ad summam theatrum maximum, praeterea duo templa sunt egregia, Cereris unum, alterum Liberae.	0-1-2	
	* zrozumienie sensu całego zdania	0-1	
Poprawność językowa i stylistyczna całości		0-1-2-3-4-5	5
razem			50 pkt

Przekład tekstu nr 2: T.Livius, *Ab Urbe condita*, II 12

Lp.	Zdanie	Punktacja	
		cząstkowa	maksymalna
1.	(...) C.Mucius, adolescens nobilis, primo sua sponte penetrare in hostium castra constituit;	0-1-2-3	9
	dein metuens ne si consulum iniussu et ignaris omnibus iret,	0-1-2 -3	
	forte deprehensus a custodibus Romanis retraheretur ut transfuga, senatum adit.	0-1-2 -3	
	* zrozumienie sensu całego zdania	0-1	
2.	"Transire Tiberim" inquit, "patres, et intrare, si possim, castra hostium volo,	0-1-2	6
	non praedo nec populationum invicem ultor;	0-1-2	
	maius si di iuvant in animo est facinus."	0-1-2	
	* zrozumienie sensu całego zdania	0-1	
3.	Adprobant patres; abdito intra vestem ferro proficiscitur.	0-1-2	2
	* zrozumienie sensu całego zdania	0-1	
4.	Ubi eo venit, in confertissima turba prope regium tribunal constitit.	0-1-2	2
	* zrozumienie sensu całego zdania	0-1	
5.	Ibi cum stipendium militibus forte daretur	0-1	11
	et scriba cum rege sedens pari fere ornatu multa ageret	0-1-2 -3	
	eumque milites vulgo adirent,	0-1	
	timens sciscitari uter Porsinna esset,	0-1-2	
	ne ignorando regem semet ipse aperiret quis esset,	0-1-2 -3	
	scribam pro rege obruncat.	0-1	
* zrozumienie sensu całego zdania	0-1		
6.	Ante tribunal regis destitutus, tum quoque inter tantas fortunae minas metuendus magis quam metuens,	0-1-2 -3	6

	“Romanus sum” inquit ” civis; C. Mucium vocant, hostis hostem occidere volui.	0-1-2-3	
	* zrozumienie sensu całego zdania	0-1	
7.	(...) Nec unus in te ego hos animos gessi; longus post me ordo est idem petentium decus.	0-1-2	4
	* zrozumienie sensu całego zdania	0-1	
8.	“En tibi” – inquit – “ut sentias quam vile corpus sit iis, qui magnam gloriam vident”; dextram accenso ad sacrificium foculo inicit.	0-1-2-3	5
	* zrozumienie sensu całego zdania	0-1	
	Poprawność językowa i stylistyczna całości	0-1-2-3-4-5	5
razem			50 pkt

CZĘŚĆ III – WYPRACOWANIE

Zadanie 6.

Temat: Na podstawie załączonego poniżej materiału literackiego i ikonograficznego przedstaw i nazwij różne postawy wobec losu ukazane w literaturze antycznej oraz oceń ich znaczenie dla współczesnego odbiorcy.

I. ROZWINIĘCIE TEMATU (można przyznać maksymalnie 25 punktów)

1. Postawa Orfeusza, np.: 0-5

- a. krótkie przedstawienie mitu o Orfeuszu i Eurydyce,
- b. postawa Orfeusza wobec nieszczęścia,
- c. wartość miłości ukazanej w micie,
- d. znaczenie mitu w kulturze,
- e. znaczenie dla współczesnego odbiorcy.

2. Postawa ukazana przez Horacego w *Odzie do Licyniusza*, np.: 0-5

- a. postawa wobec losu ukazana w wierszu,
- b. interpretacja określenia „złoty środek”,
- c. wyjaśnienie metafor np.: żegluga, pałac, łuk Apollina,
- d. podkreślenie nawiązań do filozofii starożytnej,
- e. znaczenie twórczości Horacego w kulturze.

3. Postawa ukazana w liście Epikura, np.: 0-5

- a. krótkie przedstawienie filozofii Epikura,
- b. różne postawy wobec losu: zwykłego człowieka,
- c. postawa mędrca,
- d. opinia Epikura,
- e. znaczenie filozofii w kształtowaniu postawy wobec losu.

4. **Postawa wobec losu ukazana w malarstwie – na przykładzie obrazu J. W. Waterhouse'a *Odyseusz i Syreny*, np.:** 0 – 5

- a. krótkie nawiązanie do Homera
- b. przedstawienie epizodu z wędrówki Odyseusza,
- c. postawa Odyseusza wobec losu,
- d. interpretacja symboli np.: Odys, Syreny, śpiew Syren, okręt,
- e. ponadczasowa wartość postawy Odysa.

5. **Wnioski, np.:** 0 – 5

Różne postawy człowieka wobec losu prezentowane w literaturze antycznej i nawiązującej do niej sztuce, ocena ich znaczenia dla współczesnego odbiorcy:

- poświęcenie i determinacja Orfeusza – tracki poeta wie, że śmierć istnieje, jest nieszczęściem, ale silniejsza jest miłość,
- Horacy ukazuje złoty środek, równowagę ducha, spokój wewnętrzny, niezależnie od okoliczności,
- Epikur ukazuje postawę beznamietności wobec śmierci właściwą mędrcomi,
- inną postawą przeciwną do właściwej filozofowi jest strach oraz ucieczka przed przeznaczeniem,
- Odyseusz przyjmuje wyzwanie losu, ma silną wolę, potrafi oprzeć się pokusom,
- ocena postaw,
- ukazanie ponadczasowego ich znaczenia dla współczesnego odbiorcy.

II. KOMPOZYCJA PRACY

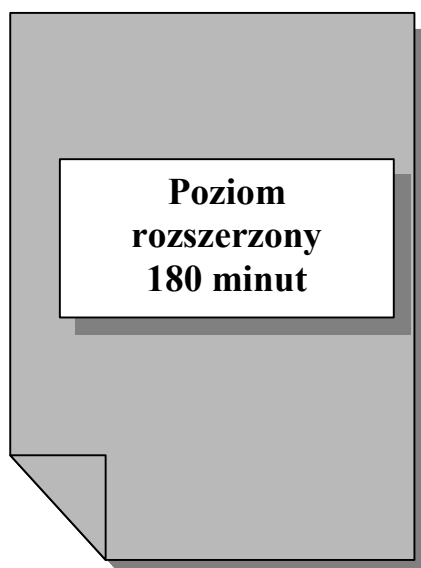
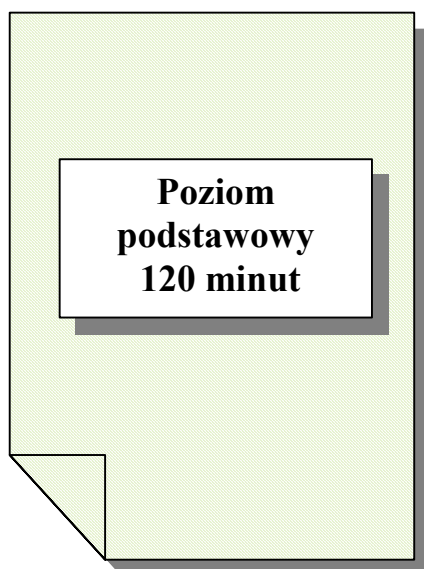
- Funkcjonalna wobec tematu, spójna wewnętrznie, uporządkowana. 0 - 2
- Uporządkowana, spójna. 0 - 1

III. POPRAWNOŚĆ JĘZYKOWA I STYLISTYCZNA

- Poprawna, ujednolicona składnia i frazeologia, zgodna z normą fleksja i ortografia; żywy i zgodny z zastosowaną formą styl, bogate słownictwo. 0 - 3
- Poprawna składnia i frazeologia (nieliczne błędy), zgodna z normą fleksja i ortografia (nieliczne błędy), zgodny z zastosowaną formą styl, wystarczająca leksyka. 0 - 2
- Wypowiedź komunikatywna mimo schematycznej i często niezgodnej z normą składni, dopuszczalne błędy ortograficzne, widoczne schematy językowe. 0 - 1

ANEKS

PRZYKŁADY WYPOWIEDZI PISEMNYCH

PRZYKŁADOWE ODPOWIEDZI UCZNIÓW
PRZEKŁAD TEKSTU

Tekst nr 1

M. T. Cicero, *In Verrem II, lib. IV* 117-119

Często słyszeliście, że Syrakuzy są największe z greckich miast i najpiękniejsze ze wszystkich. Jest tak, sędziowie, jak się mówi. Ze względu na położenie jak i umocnienia oraz dostęp zarówno od strony lądu, jak i morza, (miasto) wspaniałe do podziwiania, ma również porty włączone do zabudowy miasta, które, chociaż mają oddzielne dojścia, to jednak łączą się ze sobą i stykają. To miasto jest takie, że jak się mówi, składa się z czterech dużych miast (dzielnic). Jedną z dzielnic jest ta, którą nazwałem Insula (Wyspa), która opasana dwoma portami rozciąga się pomiędzy ujściem i dojściem jednego i drugiego portu. Na niej jest dom, który należał do Hierona, z którego zwykli korzystać pretorzy. W tej dzielnicy znajduje się wiele świątyń, lecz dwie które od dawna przewyższają pozostałe to (jedna) Diany i druga niezwykle ozdobna – świątynia Minerwy. W głębi tej wyspy jest źródło słodkiej wody, niezwykle wielkości i obfite w ryby, które nazywa się Aretuza.

Drugą dzielnicą Syrakuz jest ta, która nosi nazwę Achradina. W niej znajduje się wielkie Forum, wspaniałe portyki, niezwykle ozdobny ratusz (prytanejon), wspaniała kuria i niezwykła świątynia Jowisza Olimpijskiego.

Trzecią dzielnicą jest ta, która została nazwana Tycha, ponieważ w tej części miasta była stara świątynia Fortuny. W niej znajduje się wspaniały gimnazjon oraz rozliczne świątynie. Ta część miasta jest też najgęściej zaludniona i najchętniej zamieszkiwana.

Czwartą dzielnicą jest ta, która nazywa się Neapol, ponieważ została dobudowana jako ostatnia. W najwyższym położonym miejscu znajduje się ogromny teatr a poza tym dwie wspaniałe świątynie – jedna Cerery, druga Libery.

Tekst nr 2

T. Livius, *Ab Urbe condita, II* 12

Gajusz Mucjusz młodzieniec ze szlchetnego rodu, najpierw sam postanowił przedostać się do obozu wrogów. Potem jednak obawiając się, że jeśli poszedłby bez rozkazu konsula i w tajemnicy przed wszystkimi, zostanie pochwycony przez strażników rzymskich i zawrócony do obozu jako uciekinier. Udał się więc do senatu. Tam powiedział: "Ojcowie, chcę przepłynąć się przez Tyber i dostać się – jeśli będę mógł – do obozu wrogów. Nie dla łupu ani nie po to, aby się mścić za spustoszenia, ale jeśli bogowie pozwolą, mam w duszy

poważniejszy (większy) zamiar”. Ojcowie wyrażają zgodę; (Mucjusz) ukrywszy pod szatą miecz, wyrusza.

Gdy przybył w to miejsce, stanął w gęstym tłumie w pobliżu trybunału królewskiego. Tam właśnie wypłacano przypadkiem żołnierzom żołd i pisarz siedząc razem z królem i podobnie ubrany, był bardzo zajęty, a żołnierze podchodzili do niego tłumnie. (Mucjusz) obawiając się spytać, który z nich jest Porsenną, aby nie okazało się że z powodu nieznajomości króla sam zdradzi, kim jest, zabił pisarza zamiast króla. Doprowadzony przed trybunał królewski, mimo tak trudnego (niebezpiecznego) położenia, bardziej wzbudzał strach niż sam się bał. Powiedział:”Jestem obywatelem rzymskim, nazywają mnie Gajuszem Mucjuszem, jako wróg chciałem zabić wroga. I nie ja jeden taki zamiar miałem wobec ciebie, bo za mną (jest) stoi wielu, którzy ubiegają się o taki sam zaszczyt. A to – rzekł – (dla ciebie), żebyś wiedział, jak mało znaczy ciało (życie) dla tych, którzy widzą (przed sobą) wielką sławę; i włożył prawą rękę w ogień przygotowany do składania ofiar.

WYPRACOWANIE

Literatura antyczna bezpośrednio inspirowana mitologią często poruszała zagadnienie postawy człowieka wobec losu. Rozpatrywała różne przypadki – przykłady zaczerpnięte bądź to z życia mitycznych postaci, bądź z zagadnień codzienności, w której najzwyczajni śmiertelnicy zmuszeni byli zmagać się z różnorodnym dylematami i problemami życiowymi. Starożytni żyli według zasad – wzorów, wywodzących się wprost z tradycji mitologicznych lub z filozofii. Mitologia i filozofia proponują różne postawy wobec życia, ale są też narzędziem, dzięki któremu owe zasady przenikają wraz z dziedzictwem antyku do naszej codzienności. Jakie więc postawy wobec losu prezentują w swoich dziełach poszczególni twórcy antyczni?

Publiusz Owidiusz Naso, poeta epoki augustowskiej, w X księdze “Metamorfoz” przedstawia znany mit o poecie trackim Orfeuszu i jego ukochanej Eurydyce. Mityczny śpiewak, po tragicznej śmierci żony, która zmarła ukąszona przez zmię, nie waha się podjąć trudu wyprawy do Hadesu, aby wyrwać ukochaną ze świata umarłych. Wiemy, że bogowie postawili Orfeuszowi warunki, których jego ludzka, ułomna natura nie pozwoliła mu wypełnić i odzyskać ukochanej. Owidiusz w ukazanej w swoim poemacie wersji mitu kładzie szczególnie nacisk na elementy uczucia i ekspresji, często pomijane przez innych poetów, którzy przed nim ukazywali ten sam mit. W “Metamorfozach” istota postępowania Orfeusza sprowadza się do sprzeciwu wobec odwiecznych i niezmiennych praw, jakimi rządzi się śmierć. Tracki śpiewak wierzy, że potęgą uczucia uda mu się zmienić boskie wyroki i przywrócić życie ukochanej. Decydując się na zejście do Hadesu wiele zaryzykował, wiedząc, że próby pertraktacji z bogami mogą się skończyć dla niego tragicznie.

Mit ten ma swoje stałe miejsce w kulturze, jest toposem wielokrotnie wykorzystywanym przez poetów, malarzy i rzeźbiarzy dla podkreślenia potęgi takiej miłości, która jest zdolna przezwyciężyć największe przeszkody. Dla współczesnego czytelnika mit ten stanowi przede wszystkim doskonały przykład postawy, w której miłość nie może być zachwiana ani zniszczona, nawet przez śmierć.

Mitologicznej historii z “Metamorfoz” przeciwstawiona jest wymowa symboliczna pieśni Horacego – “Ody do Licyniusza”. Poeta radzi przyjacielowi, aby ten zawsze kierował się w życiu umiarem i roztropnością, aby nie przeklinał własnego losu w niepowodzeniach i w nieszczęściu oraz nie zlorzeczył innym. Nie powinien przeciwstawiać się bogom, ponieważ to od ich woli zależą jego losy.

Przychylność Jowisza można zyskać jedynie rozważnym i bogobojnym życiem, a złością i zlorzeczeniem można sprowadzić na siebie jego gniew. Poeta w radach

dla przyjaciela ukazuje nam też *“aurea mediocritas”* – złoty środek, umiar we wszystkim, co czynimy. Jest on potrzebny do osiągnięcia spokoju i szczęścia. Swoją wizję buduje poeta w oparciu o przesłanie filozofii greckiej, przede wszystkim stoickiej, która uczyła, jak być niewzruszonym i umiarkowanym wobec różnych niespodzianek losu. Obraz losu i postawy wobec niego przedstawia poeta poprzez liczne metafory: żeglugę – życie, pałac – dostatek, brudną chatę – biedę, łuk Apollina – wolę bogów. Horacjański sposób ukazywania postawy wobec losu żywy jest również w twórczości poetów nowożytnych: Kochanowskiego, Sarbiewskiego czy współcześnie – Herberta. Dla współczesnego czytelnika przesłanie wynikające z *“Ody do Licyniusza”* zdaje się być również aktualne jako zasada, że jedyną drogą do szczęścia jest życie godne i skromne.

Nieco odmienny, choć w gruncie rzeczy bardzo zbliżony do horacjańskiego pogląd reprezentuje Epikur w *“Liście do Menojkeusa”*. Ten grecki filozof okresu hellenizmu, który nauczał, że do osiągnięcia szczęścia potrzebna jest mądrość i sprawiedliwość twierdził też, że człowiek może osiągnąć szczęście i przyjemność w życiu, ale tylko wtedy, gdy będzie żył rozumnie, moralnie i sprawiedliwie. A zatem, aby osiągnąć szczęście trzeba żyć cnotliwie. W prezentowanym fragmencie listu Epikur wskazuje na fakt, że zwykli ludzie boją się śmierci jak największego zła. Czasami też traktują ją jak ucieczkę od przeciwności życia. Filozof twierdzi, że dla mądrego człowieka – mędrca żadne z tych rozwiązań nie jest właściwe. Mądry człowiek ceni i samo życie – bo wie jak je przeżyć przyjemnie. Rozumie też konieczność śmierci jako naturalnego kresu. Na koniec Epikur sam od siebie dodaje jakby radę dla Menojkeusa, że wszystkie wskazówki, zarówno te pochodzące od zwykłych ludzi, jak i od mędrców, niewiele pomagają jeśli nie rozumiemy, że każdy z nas sam musi się ćwiczyć w sztuce życia. Pamiętajmy jednak o tym, że człowiek powinien żyć chwilami szczęśliwymi, czerpać z życia przyjemności pamiętając przy tym, że życie kiedyś dobiegnie końca. Żyjmy więc tak, żebyśmy w obliczu nadchodzącej śmierci mogli powiedzieć, że przeżyliśmy je dobrze.

Angielski malarz przełomu XIX i XX wieku – John William Waterhouse w swoim dziele *“Odyseusz i Syreny”* nawiązuje do poematu Homera *“Odyseja”*, a szczególnie do jednego z epizodów wędrówki Odyseusza. Bohater spod Troi po skończonej, wieloletniej wojnie powraca do Itaki i do oczekującej go ukochanej Penelopy. Powrót zamienia się w wieloletnią tułaczkę pełną niebezpiecznych przygód i zmagania z losem.

Do jednej z tych przygód nawiązuje obraz J.W. Waterhousa. Odyseusz wraz z towarzyszami żeglują ku wyspie Syren. Już z dala słychać ich kuszący, przejmujący śpiew. Jest tak niezwykle i piękny, że podróżni uwiedzeni jego brzmieniem tracą rozum, dają się

porwać niezwykleму zjawisku aż w końcu giną. Rozsądny, doświadczony przez życie ale i przebiegły Odys rozumie na jakie niebezpieczeństwo wystawia go los. Dlatego nie waha się użyć przeciw niemu podstępny; każe się przywiązać do masztu ale wcześniej zatka uszy woskiem swym towarzyszom, aby wiosłowali bez przeszkód i mogli oddalić się od niebezpieczeństwa. Odważnie i nieustraszenie walczy z niebezpieczną pokusą, ponieważ za wszelką cenę chce wrócić do domu. Ma jasno określony cel, który jest dla niego najważniejszy. Postawa Odyseusza, tak sugestywnie pokazana przez malarza (tajemnicze Syreny pół – kobiety pół – ptaki, niewzruszony Odys, okręt spokojnie płynący przez niebezpieczny zakątek) zakłada nieustanną i zdecydowaną walkę z przeciwnościami w imię osiągnięcia nadrzędnych celów. Ma ona znaczenie również i dziś, kiedy upór i determinacja decydują o przetrwaniu w trudnej rzeczywistości.

Literatura antyczna oraz nawiązująca do niej sztuka prezentują różne postawy człowieka wobec losu. W poemacie Owidiusza czytamy o sile miłości, która jest w stanie przewyciężyć śmierć. Tracki poeta z niezwykłą determinacją i poświęceniem zmagają się z przeznaczeniem, aby ocalić ukochaną żonę. W pieśni Horacego możemy natomiast znaleźć zachętę do życia w równowadze i spokoju. Jeśli będziemy kierować się umiarem, osiągniemy wiele. Szczęście polega na umiejętności spokojnego wyboru złotego środka. Filozofia zachęca również do kierowania się w życiu mądrością, która chroni zarówno przed strachem, jaki i przed nierozważnym działaniem. Nawiązanie przez dziewiętnastowiecznego malarza do wątku Odyseusza przypomina o sile charakteru i zdecydowaniu – cechach, które są niezbędne do osiągnięcia wybranego celu.

Przedstawione w materiale literackim i ikonograficznym poświęcenie dla miłości, złoty środek, rozważa w działaniu oraz upór w dążeniu do celu to postawy jakże aktualne dzisiaj we współczesnym świecie, w którym aby przetrwać i nie zatracić własnej osobowości potrzebne są zasady i wartości wypróbowane i sprawdzone przez pokolenia.